

מעורבות או פרישות? ההיבט החסידי מאחורי וויכוח הגיוס

יהודי אינו מותר לחומר וגם לא מותר על החומר, יהודי משנה ומרומם את החומר. השאיפה היהודית היא ללמד את הגוף קדושה וזיכוך, עד שהגוף עצמו יצעק "קדוש, קדוש". לצאת אל המרחב העולמי ולגרום לכך שחיי המעשה יבטאו את האמונה בהשגחה עליונה שמנהלת אותם.

ב"ה | פרשת שמות | ה'תשפ"ו

מה הסיפור של התורה והחמורים? למה התורה מעניקה כל כך הרבה כבוד לחמור, זה שמכל בעלי החיים נושאי האדם, הוא היצור האיטי והטיפש ביותר? החמור מיועד לנשיאת משאות ולא בני אדם, ומדוע כשאדם חשוב הולך לאנשהו, הוא עושה את זה על החמור ולא על בעל חיים נכבד כמו סוס או גמל? אברהם הולך לעקדה על החמור, אחי יוסף הולכים וחוזרים על החמורים, משה נושא את אשתו ובניו על החמור, וכמובן, משיח צדקנו עתיד להתגלות בכל רגע כשהוא "עני ורוכב על חמור".

התמיהה מגיעה לשיאה בפרשתנו: איך יתכן שמשה רבינו נושא את אשתו, שנמצאת רגע אחרי לידה, על חמור? ועוד דוחס על אותו חמור גם את אליעזר התינוק בן השבוע ואחיו גרשום שגדול ממנו? זאת תמיהה כה גדולה, עד שכאשר חכמי ישראל תרגמו את התורה ליוונית, הם שינו וכתבו 'וירכיכם על נושא בני אדם' ולא כתבו 'על החמור', משום שהתביישו להיראות בעיני תלמי המלך, כאילו משה היה 'קמצן' ח"ו ולא דאג לפנק את רעייתו. ובכן, מהו ההסבר האמיתי להתנהגות של משה?

ברקע עולה התמיהה הגדולה: האם מדובר ממש באותו חמור, שהוא מאריך הימים הגדול בהיסטוריה והיצור היחיד שלא שולט בו המוות?

לבסוף צריכים להבין את השדרוג במעמד החמור: אברהם חובש את החמור לעקדה, אבל למעשה, מניח עליו רק את האש והעצים ואילו הוא והנערים צועדים ברגל. משה מרכיב את אשתו ובניו על החמור והוא צועד לצד החמור ברגל. אולם משיח צדקנו יבוא "רוכב על החמור". והתמיהה ברורה: איך החמור מתקדם כל כך?

הרבי מוצא כאן את תפישת החיים: החמור הוא האויב לכאורה של העובד ה'. הוא מייצג את ה"חומר", זה החלק האטום שחש

בשורש העימות הגדול על גיוס חרדים לצה"ל, מבעבעת תפיסה עמוקה שאינה מקבלת מספיק תשומת לב: האם יהודי ירא שמים נועד להיות מעורב בחיים או מנותק מהם?

בכל הנוגע לגיוס בני ישיבות לומדי תורה, דעתו של הרבי היא, כי סוד קיומו של עם ישראל הוא לימוד התורה ולכן ביטחונם של החיילים, דורש לימוד תורה פעיל ומרובה. זה לא הנושא בו נדון היום.

יש קול נוסף האומר: 'בחור שלא לומד ואפילו אדם נשוי העובד לפרנסתו - לא יתגייס'. אם הבעיה היא יראת השמים של המתגייסים, ברור שהדבר אסור באיסור גמור. אבל אילו זו הסוגיה, הרבנים היו נפגשים עם הרמטכ"ל ופועלים להתאים את צה"ל לחרדים. רוב הרבנים אינם נדרשים לסוגייה, משום שהתפיסה הזו יושבת בעומקה על גישת מוסר עתיקה, הגורסת שיייעודו של אדם ירא שמים הוא לצלוח את החיים במקביל לחיי החומר המעשיים. להשכיל לדכא את הרחף החומרי ולהתנשא מעליו. הגישה היא שרב צריך לחנך תלמידים לחיות במנותק מחיי החומר ולהתנגד לכל מסגרת שתעמיק את החיבור לחיי המעשה.

זו תפיסה מכובדת ועתיקת יומין, עוד מימי ה'פרושים' בימי הבעש"ט, אבל היא מנוגדת לחלוטין לגישה החסידית וגם לגישה שהייתה מקובלת מאז ומתמיד בקרב עדות המזרח. אנו רוצים להקדיש את השיעור היום להבנה שהחיים הם משימה ולא מעמסה. החיים הם המרחב הגדול בו הקב"ה רוצה לפרוץ אליו ולא המקום ממנו רוצה הקב"ה לברוח. באופן אישי, החלק החומרי והגס שקיים בתוך כל אחד מאתנו הוא 'שטח השליחות' שבבילוי ורדנו לעולם ולא תקלה שנדרש למחוק אותה.

כדי להבין את העניין היטב, נדון בשאלה מרתקת מפרשת השבוע:

התרגום של כמה פסוקים כדי שייכנסו "באופן המתקבל" אל המוח הגויי שלו. אחד הפסוקים שהם שינו - מתוך חשש שהוא לא יסכים לקבל אותם - הוא הפסוק שלנו:

מגילה ט,א: מעשה בתלמי המלך שכינס שבעים ושנים זקני נים והכניסן בשבעים ושנים בתים ... ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם כתבו לי תורת משה רבכם. נתן הקב"ה בלב כל אחד ואחד עצה והסכימו כולן לדעת אחת וכתבו לו ... ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על נושא בני אדם.

רש"י: דמשמע גמל, שלא יאמר משה רבכם לא היה לו סוס או גמל!?

הבן יהודיע על הגמרא שם, מוסיף ביאור כי משה רבינו נתפס אצל תלמי, כמו מלך אדיר שיוצא להילחם במעצמה של מצרים. מלך רוכב על סוס אביר ומאולף, שיכול לרוץ ולזנק מעל מכשולים. הסוס הוא בעל חיים נאמן שקופץ לתוך האש למען הרוכב, כמו הסוסים המפורסמים של הקוזקים. ואם משה לא רוכב על סוס - לפחות גמל שמכוון לצעידה נוחה למרחקים ארוכים. לכן המלך יתפלא כיצד משה לא פרגן לאשתו בעל חיים יוקרתי ומכובד.

האבן עזרא מוסיף תמיהה נוספת: המלך יתמה על כך שמשה דחס את אשתו היולדת ושני בניו על חמור אחד. אכן חכם קראי פירש כי "חמור" הוא רק שם מין החמור, כמו שאמר יעקב לעשו "ויהי לי שור וחמור", אבל באמת לקח שני חמורים. אולם דבריו נדחים, משום שאין שום סיבה שהתורה תדבר כאן על מין החמור בכלל ולא על החמור הספציפי אותו משה לקח.

אבן עזרא פרשתנו: הוא דרך גרעון שתרכב אשת הנביא על חמור אחד, היא ושני בניה. ויפת אמר ויפת בן עלי, חכם קראי שחי בסוף המאה העשירית וכתב פירוש למקרא בע"רבית: כי הוא שם המין, כמו: "ויהי לי שור וחמור" שאמר יעקב לעשו, ולא דיבר נכונה, כי אין זה מקום להזכיר שם המין.

רש"י בפרשתנו מרגיש בכל הקשיים הללו - למה חמור? ומדוע דחס אותם על חמור אחד? עוד תמיהה בולטת שלא דוברת עד כה, מטרידה את רש"י: מדוע אומרת התורה "וירכיבם על החמור" - "החמור בה"א הידיעה, כאילו מדובר בחמור ידוע ומפורסם שמוכר מאיפשהו. רש"י חורג ממנהגו לרוץ בדרך הפשט ומביא פירוש מפתיע:

2. רש"י: 'על החמור' - החמור המיוחד: הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו' והוא שעתידי מלך המשיח להיגלות עלי, שנאמר 'עני ורוכב על חמור'.

רק את עצמו. רק אני קיים. האור אינו חודר אליו והוא עסוק רק בשאלה מה נוח לי? ואיך לקדם את עצמי?. התפילה הבסיסית היא לדכא את החומר ולהשתיק אותו. אולם התורה מטילה את פצצת המחשבה היהודית: **החומר הוא המשימה ולא התקלה.** באנו לכאן כדי להרחיב את גבולות הקדושה ולכוונן את החומר עצמו למשימה האלוקית. זו לא חוכמה להיות עוד מאותו הדבר, אלא להיות שותפים למלאכת הבריאה ולהביא את האלוקי למחוזות חדשים.

ב. 86 שנות עבדות נוראות, עוברות על ישראל. הגברים עובדים בפרך, הנשים ההרות נרדפות על ידי הקלגסים המצריים והתינוקות מוטבעים במי היאור. סוף-סוף זורחת השמש והקב"ה שם קץ לחושך. משה שנמצא הרחק משם, במדבריות מדיין, נקרא למשימה להוציא את ישראל ממצרים.

משה שב לבית חמיו, לוקח את אשתו ובניו עמו למשימה שעלולה להיות ארוכה, והתורה מתייחסת במיוחד לבעל החיים עליו רכבו.

1. שמות ד,כ: וייקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור וישב ארצה מצרים.

אבן עזרא כותב כי משה הושיב את ציפורה ראשונה, הניח בחיקה את אליעזר התינוק בן השבוע (כפי שהפרשה תמשיך ותספר שמשה שכח למול אותו בטרדות הדרך) ומאחוריה את גרשום, הגדול יותר.

אבן עזרא: רכב גרשום בנה אחריה כי אולי קטן היה, והיה אליעזר בחיקה כי עוד לא נימול.

כמה הסברים פשוטים לכך שבחר דווקא בחמור:

אבן עזרא: החמורים במצרים היו יקרים מהפרדים (הכלאה של חמור וסוסה, שהוא יצור חזק ועיקש).

רבי אליעזר הרופא בספר מעשי ה' (פרשן חשוב באירופה בתקופת הבית יוסף): החמור הליכתו רגועה ומתונה ומתאים לרכיבת אישה חלשה אחרי לידה.

רבי אליעזר סקילי בספר תורת המנחה (תלמידו של הרשב"א בספרד): הצדיקים רוחם שפלה ואינם נוהגים כדרך בעלי השרה לרכב על סוס.

אולם הגמרא אומרת כי העובדה הזו אינה נתפשת בשכל בני אדם וגרמה לעם ישראל פחיתות כבוד. בזמן בית המקדש השני, תלמי מלך מצרים ביקש לתרגם את התנ"ך ליוונית והחכמים שינו את

1. להאיר שכאשר הגיע משה למצרים, אהרן נזף בו: על הראשונים אנו תוהים ואתה מכניס לכאן גולים חדשים? משה שחרר את ציפורה ובניו שישבו לבית יתרו וחזרו אליו אחרי קריעת ים סוף, כאשר "וישמע יתרו ... כי הוציא את בני ישראל ממצרים".

משה רבינו בוחר בחמור, כי מאז ומתמיד השליחויות הגדולות נעשות על החמור. בכך מובן מדוע דוחס אותם על חמור אחד, כי מדובר באמת בחמור קדוש ומופלא. יש להוסיף את מה שרש"י יביא בפרשת בלק: מהעבר ההפוך, כאשר בלעם יוצא לקלל את ישראל, עושה זאת על אתון שהיא נקבת החמור², במטרה לקלקל את מסירות הנפש של אברהם³.

במדבר כב, כא: ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתנו - רש"י: שחבש הוא בעצמו. אמר הקב"ה: רשע, כבר קדמך אברהם אביהם: שנאמר 'וישכס ויחבש את חמרו'.

השאלות הקודמות נפתרו, אבל כאן מתעצמת התמיהה היסודית: מה לנו ולבעל החיים הפחות הזה? התמיהה גדולה במיוחד ביחס למשיח צדקנו: אולי הגאולה מתעכבת כי המשיח מתקדם על החמור, שהוא בעל החיים האיטי ביותר... (אפשר לתמוה כן לגבי משה רבנו: כיצד אינו מזדעק על סוס הצלה מהיר ואמיץ להציל את ישראל הזועקים מרה במצרים, במקום לרכב על חמור שמתקדם על 5 קמ"ש?). כך טען שבור מלכא מלך פרס לשמואל לעניין עיכוב הגעת המשיח:

סנהדרין צח: אמר שבור מלכא לשמואל: אמרתם שהמשיח יבוא על חמור, אשלח לו סוס נאה ויבוא מהר, ראו פירוש יד רמ"ה שם. ענה לו: האם יש לך סוס נאה 'בר חיוור גווני' [בעל מאה צבעים]?

ככל שהשאלות הללו קשות, השאלה הבאה מרתקת: נקרא היטב את דברי רש"י שהובאו לעיל ונמצא **התפתחות** במערכת היחסים היהודית עם החמור: אברהם אבינו רק חבש את חמורו, אבל לא כתוב שמשהו רכב עליו. הגיע תורו של משה והוא כבר הרכיב את **אשתו ובניו** על החמור, אבל הוא עצמו הלך על ידם ברגל ואילו המשיח ירכב **בעצמו** על החמור.

לקוטי שיחות חל"א/א/21: יש לכאר הטעם הפנימי להבדל בין שלוש החמורים: באברהם [נאמר רק **שחבש** את החמור ולא נאמר שרכבו עליו... במשה נאמר שהרכיב את **אשתו ובניו**, אך לא נאמר שהוא בעצמו רכב עליו. ואילו אצל מלך המשיח מפורש 'עני ורוכב על חמור', שירכב עליו **בעצמו**...

ג. בנוסף לשאלות האמורות, ישנו פרט מרתק הדורש ביאור: **גיל החמור**. לשון רש"י: "הוא החמור שחבש אברהם... והוא שעתידי מלך המשיח". האם הכוונה היא באותו חמור ממש, שמאריך ימים מאז הליכת אברהם לעקדה, דרך הליכת משה למצרים כ-400 שנה אחר כך, והוא ממתין כעת ממש באורווה לתקיעת השופר הגדולה והיציאה לדרך לירושלים, כשהוא בן 3700 שנה למזל טוב?

המהר"ל כותב שמדובר רק בסמל ולא ממש באותו החמור.

3. גבורות ה' כט: כל אלו ג' הרכיכות עניין אחד להם... ואין הפירוש שהיה החמור חי כל כך זמן.

אולם פשוט לשון רש"י היא שמדובר באותו חמור ממש וכבר התחיל הייעוד 'בלע המות לנצח'... בכך מובין היטב מדוע משה דוחס את כל משפחתו על חמור אחד, כי מדובר בחמור קדוש ומיוחס... השאלה היא מה סוד אריכות ימיו, פי שלוש מאשר מתושלח

ראיתי הסבר גאוני: מקורו של רש"י הוא במדרש פרקי דרבי אליעזר ושם מובאות עוד כמה מילים:

פרקי דרבי אליעזר לא: 'ויחבש את חמורו' - הוא שרכב עליו אברהם, הוא החמור בן האתון שרכב עליו בלעם ונבראת בין השמשות [כמוכא במשנה אבות: 'פי האתון'], הוא החמור שרכב משה.

החמור הזה הוא בנם של קדושים, צדיק בן צדקת. במדרש פרקי דרבי אליעזר נאמר כי החמור הוא "בן האתון שנבראה בערב שבת בן השמשות". המשנה באבות אומרת שעשרה דברים נבראו בערב שבת של בריאת העולם ואחד מהם הוא "פי האתון"⁵, שהלכה עם בלעם ופתחה את פיה עליו. כך שהאתון חיה מבריאת העולם עד הליכתה עם בלעם לקלל את ישראל, למעלה מ-2500 שנה אחר כך. נמצא שהחמור דגן בא ממשפחה מלומדת בניסים והוא חי רק מעט יותר מאימא שלו...

סוד אריכות הימים של האם ובנה נמצא במדרש המעניין הבא:

2. להעיר שאברהם משה ומשיח רוכבים על חמור זכר ואילו בלעם רכב על אתון נקבה. יש אריכות גדולה במהר"ל שהדבר מעיד על הקרבה של בלעם לחמור-חומריות, שכן זכר עם זכר אינו יכול להגיע לקרבה אמיתית, משא"כ זכר עם נקבה ולכן הרכיבה על הנקבה העידה על התעצמותו עם החומר.

3. סוף-סוף עולה השאלה לשם מה נכנסת התורה לכל זה? מה הקשר בין השליחות של משה לכל האריכות אודות ההיסטוריה של החמור? הרבי משיב נפלא (לקו"ש לא/17,15): החמור המיוחס בא להשיב על טענות משה בסנה אודות חוסר רצונו ללכת למצרים. משה התווכח עם הקב"ה שבוע ימים והעלה ארבע טענות. על כולן ענה הקב"ה, חוץ מהטענה החמישית בה חרה אף ה' ולא ענה יותר: "ויאמר בי ה', שלח נא ביד תשלח, ויחר אף ה' במשה". רש"י: "ביד אהרן (שלא היה רוצה לטייל גדולה על אהרן שהיה גדול). דבר אחר: ביד אחר שתצצה לשלוח, שאין סופי להכניסם לארץ ולהיות גואלם לעתיד".

הקב"ה עונה עם החמור המיוחס: א. החמור מזכיר את מסירות הנפש של אברהם שאין לקיים ציווי ה' ללא שאלות. וקל וחומר שאתה תתגבר על האי נעימות שלך כלפי אחיך ותמלא ציווי ה' ללא וויכוחים. ב. החמור מזכיר את משיח ואתה פותח הפתח לגאולה העתידה ואין לך לטעון שאינך הגואל לעתיד.

4. חמור לבן: אגדה עממית אומרת שחמורו של משיח יהיה לבן. זאת מתוך אי הבנת הגמרא כאן שכתבה "בר חיוור גווני" וחשבו שהוא לבן, אך באמת הפירוש הוא בן מאה צבעים. ולגבי 'מאה צבעים', ראו בספר "הנה ימים באים" ח"א שמות מהמהר"ל מפראג, שריבוי הצבעים של החמור מבטא את הפשיטות שלו ולכן אפשר לשלב אותו בגווני רבים, ומכאן על עומק החומריות שלו. והמשיח ישלוט אפילו על עומק החומריות הזו.

5. המדרש סובר שהאתון עצמה נבראה אז ולא בפשטות, "פי האתון", שהיא התכונה הנסית של האתון לדבר.

השאיפה היהודית היא ללמד את הגוף קדושה וזיכון, עד שהגוף עצמו יצעק "קדוש, קדוש". לצאת אל המרחב העולמי ולגרום לכך שחיי המעשה יבטאו את האמונה בהשגחה עליונה שמנהלת אותם.

השאיפה היהודית נרמזת בעוצמה באות אחת:

4. בראשית יח,ה: וסעדו לבכם.

פרשת קריאת שמע: ואהבת את ה' בכל לבבך.

אצל המלאכים שהתארחו אצל אברהם אבינו, נאמר "וסעדו לבכם" עם אות ב' אחת. אולם מיהודי נדרש "ואהבת בכל לבבך" עם שתי אותיות ב'. המשנה מציגה תפיסה פורצת דרך:

משנה ברכות ט,ב: 'בכל לבבך' - בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע.

יהודי אמור לשנות גם את היצר הרע שלו ולגרום לנטיות השליליות של התאוה לחטא, הכעס והעצבות, לגלות את שמו של הקב"ה.

הדברים נעשים במובן הפשוט ביותר על ידי שימוש וכוונון נכון לקדושה. כאשר מנצלים את העולם הזה לשם שמים, העולם הזה מייצג את הקב"ה. כאשר יהודי מקדיש את הכישרון והחוש הייחודי לקדושה. עובר ה' עם הידע המתמטי, עם כישרון הציור, עם המרץ והסדר וכו' - הוא רותם את הכישרון לקדושה. כך כאשר מקיים שיעור תורה במקום העבודה, מניין תפילה וכו' - הוא מרומם את העסק להיות כלי ומכון אל האמונה.

תורת מנחם תשכ"ב/ב:323: בירור הגוף ונפש הבהמית צריך להיות שהם עצמם יתהפכו לקדושה ... כך שכאשר ישנו כח וכשרון בגוף ונפש הבהמית, הם עצמם צריכים להכריז 'אין עוד מלבדו'.

הרבי הביא פעם משל מאלף לעבודת זיכון החומר: הפסל הצרפתי-אמריקאי ז'אק ליפשיץ היה אמן מפורסם. יצירות האמנות שלו מוצגות במוזיאונים חשובים בעולם וגם בגן הפסלים במוזיאון ישראל בירושלים. הייתה לו מסכת התכתבויות עם הרבי דרכה התקרב ליהדות ונדונו גם עניינים של אמונות.

פעם כתב לו הרבי: עבודת הפיסול באבן היא בעצם מהות העבודה של היהודי. כיון שתפקידנו בעולם הוא להכניס 'חיים בחומר' ולעצב לו פנים חדשות ונעלות.

הרבי מליובאוויטש במכתב לפסל ז'אק ליפשיץ (כפר חב"ד 1611): אלה שחוננו משמים בכישרון אמנותי - פיסול או ציור וכדומה - יש להם את היכולת להפוך דבר דומם כמו מכחול, צבע ובר, עץ ואבן לצורה של דבר חי.

בראשית ג,ו: ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל - **בראשית רבה יט,ה:** 'גם' ריבוי - האכילה את הבהמה ואת החיה ואת העופות. הכל שמעו לה חוץ מעוף אחד ושמו 'חול', הדא הוא דכתיב (איוב כט): 'וכחול ארבה ימים'. דבי רבי ינאי אמרי: אלף שנה הוא חי, ובסוף אלף שנה אש יוצאה מקינו ושורפתו ומשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים וחי.

המוות בא לעולם, כאשר חזה האכילה את האדם ואת כל בעלי החיים מהפרי האסור וכך גזרה מוות וכיליון על כולם. זאת חוץ מעוף אחד שסירב לה ולא אכל מהפרי **ובזכות העובדה הזו חי חיי נצח**. זהו "עוף החול" (המוכר במיתולוגיות העולמיות בשם "פניקס") שחי אלף שנים ונשרף ואחר כך מתחדש מתוך עצמו וחוזר וקם לתחייה⁶.

להאיר שבאותה דרך מסביר הרבי (ליקוטי שיחות לו/75) את סגולתה של "עצם הלזו", שחיה ומתקיימת לעולם וממנה ייבנה הגוף בתחיית המתים. היא אינה נהנית משום מאכל רק מסעודת מלווה מלכה. לכן לא אכלה מעץ הדעת שאירע ביום שישי וניצלה ממוות והיא גרעין התחייה לעתיד.

למדנו מכאן **שבעלי החיים שלא טעמו מעץ הדעת** - לא שלטה בהם גזרת המוות וחיים לעולם. לכן אין פלא שהאתון שנבראה בערב שבת בין השמשות נושאת גנים של חיי נצח, שהרי היא נבראה **אחרי החטא**. האדם ואשתו אכלו את הפרי ביום שישי בשעה העשירית ואילו האתון נבראה רק בערב שבת בין השמשות וכך היא וולדותיה ניצלו מאימת המוות, ובנה החמור יושב מאז ועד היום ומצפה למשיח צדקנו שיעלה וירכב עליו בדרך לירושלים.

אחרי שפתרנו את בעיית הקיום של החמור, נשוב אל המהות: מה הקשר בין גדולי העולם אל החמור? למה דווקא שלוש השליחויות הללו נעשו על ידי החמור? וכיצד נוצר השדרוג המתמיד במעמדו? הרבי מאריך בשיחה עמוקה ומציג את היסוד החשוב והמרכזי בתורת הבעש"ט.

ד. החיים כולם מתכנסים אל תוך משפט אחד: **האויב שלך הוא המשימה שלך**. העיסוק המוגבר של התורה בחומר, נועד להבהיר כי באנו לשנות את העולם ולהפוך את הקיום עצמו ככלי אל הקדושה.

עד היהדות, קיימות בעולם שתי גישות להתמודדות עם החומר: לוותר **לחומר** או לוותר **על החומר**. המערב אומר 'אכול ושתה כי מחר נמות'. החומר הוא מפתח, מגרה ומהנה רב עוצמה ואין סיבה לא להיכנע לו. הנצרות ועוד יותר דתות המזרח גורסות לוותר על החומר: להתנתק ממנו לחלוטין, לחיות בעולם ללא אישה, מנותקים בתוך בית תיפלה ומרוכזים בעולם נעלה.

כאן המהפכה היהודית: יהודי אינו מוותר לחומר וגם לא מוותר על החומר, יהודי משנה ומרומם את החומר. יהודי גורם לחיי המעשה להשתלב במאמצי הקדושה ולייצג את הבורא שעשה הכול.

⁶ https://he.chabad.org/library/article_cdo/aid/469870/jewish/page.htm . כאן הרבי דימה את עוף החול למצבו של עם ישראל שקם מעפרו וחוזר ומתחדש.

במוכן עמוק יותר, זו היכולת להעלות במידה מסוימת את הגשמיות לרוחניות.

הדברים עמוקים הרבה יותר: מונחת כאן תפיסה מהפכנית האומרת כי איננו מתנהלים בתוך שדה של אויבים, אלא בתוך שדה של ידידים מופרעים וחסרי כוונות. האדמו"ר הזקן מדגיש בפתח ספר התניא כי היצר הבסיסי של היהודי אינו רע, אלא "בהמי". ההבדל בין "רע" ל"בהמי" הוא אקוטי: רע אי אפשר לשנות, אבל "בהמי" אפשר לאלף ולכוון. השאיפה הגדולה של החיים היא ללמד את הבהמיות הנפשית לראות נכון את החיים, עד שהגישות ישתנו: מתאוה רעה לאהבת הטוב, מכעס לאמונה בהשגחה ומעצבות לשמחה.

עד כאן דיברנו על שינוי התפיסות הנפשיות, אבל האמת היא שאפשר לשנות את החומר עצמו. גם החומר יכול להתעלות ולהתרומם אל הקדושה ולהעריך רגע נעלה. גם החומר אינו אויב ומנגד, אלא גם וחסר חינוך, אבל באמצעות חינוך אפשר לשלב אותו בחיי הקדושה ואפילו יותר מכך.

כיום יודעים שהחומר אינו שטח מת, אלא קיום 'חי' ומתנועע. מה שנראה במבט חיצוני, כמו משטח דומם וקפוא, אוצר בתוכו תנועה אדירה בלתי פוסקת. בתוך גרגיר החומר הזעיר ביותר, יש עולם שלם של אטומים ובתוך כל אטום יש חלקיקים זעירים שנעים במהירות עצומה.

עם התקדמות הפיסיקה הגרעינית, נוצרה מהפכה האומרת שהחומר נושא אנרגיה - יותר מכל מאמר, שיר או רעיון? מה שיוצר את הפיצוץ הגרעיני העצום הוא לא שיר מרגש ולא הסבר מרטיט, אלא כמות קטנה של אורנים עפרוריים. אם נדע לבקע את אטום המזלג או הכפית שמונחים על השולחן - לא יישאר דבר אחד קיים בכל האזור...

אבל למה ללכת לחומרי נפץ אם אפשר לדבר על חיים: האדמו"ר הרש"ב מביא דוגמה קרובה לענייננו: טיפת האב הגשמית מאכלסת את הנפשיות הנשגבה על פני האדמה. דווקא היא הדרך היחידה להעביר את התכונות הנפשיות. בעוד שהשכל, התודעה והדיבור הם כוחות רוחניים נשגבים, הם אינם מסוגלים להעביר את עצמות הנפש, כמאמר העולם 'ראש אי אפשר לשתול'. הנואם המוכשר והחודר ללבבות ביותר, אינו יכול להעביר את תכונת הנאום עצמה על ידי הדיבור, אלא רק על ידי העברה פשוטה של דני"א. החומר הגס הוא תיבת האוצר המחזיקה בתוכה את הרצף הגנטי.

דוגמה נוספת שמביא שם הרש"ב: פיתוח שכל ורעיון, וכל שכן העברת השכל לאדם אחר, מתרחשת באמצעות אותיות גשמיות שנושאות את האור. הן 'המוליך' שמעביר את האור הנפשי המופשט, בדיוק כמו אנרגיית החשמל שזקוקה לחוט ברזל גם כדי 'להוליך' הלאה. הנה הקטע מהרבי הרש"ב:

ספר המאמרים תרנ"ט/ב: ידוע ההפרש בין השפעת השכל מרב לתלמיד, שהיא שפע רוחניות ובין השפעת הטיפה שהיא השפעה גשמית. דהשפעת השכל היא רק הארה לבר

והראיה שאינו נעשה מזה מציאות חדשה, דמי שאינו בעל מוחין, כמה שישפיע לו לא יועיל מאומה וכמאמר העולם 'ראש אי אפשר לשתול'. משא"כ בהשפעה גשמית נשפע מהות המוחין ממש עד שמוליד נפש שלם במוחין וכל כחות נפשו, עד שנעשה הבן כמו האב ממש... והשפעה זו נמשכת בטיפה גשמית משום דהמשכת העצם אינה יכו' לה להיות דרך הרוחניות כי אם בגשמיות דווקא, ד'נעוץ תחילתן בסופן'.

ביטוי חסידי אומר: "כל הגבוה ביותר - נופל למטה ביותר". היינו שהאבן הגבוהה בחומה, נופלת הכי רחוק. וכך ככל שנברא הוא נמוך מבחינה חומרית, כך הוא מבשר על שורש גבוה יותר. ככל שהגשמי הוא נמוך ומת מבחינה גלויה, כך שורשו מרום וממשיך את האור הבלי גבולי לשרות בעולם הזה.

האמת היא שמי שניחן בעיני מיקרוסקופ אלוך, יכול להיווכח בכך כבר היום. סיפור: בשנות השלושים, לפני המלחמה, הגיע האדמו"ר רבי אהרן מבעלז לבקר בברלין. הרבי מליובאוויטש היה אז אברך צעיר שחי חיים נסתרים מהעין הציבורית. הוא חפץ לפגוש את הצדיק מבעלז ועמד בתור הארוך ללחוץ את ידו. האדמו"ר עטף את ידו במגבת ולחץ את יד הנוכחים באמצעות המגבת. כאשר הגיע הרבי לפניו, האדמו"ר הסיר את המגבת ולחץ את ידו של הרבי בחמימות. הוא פנה אל הנוכחים ושאל לזהותו של האברך. הם השיבו: "חתנו של האדמו"ר מליובאוויטש".

הנהן הצדיק בראשו ואמר: "הרגשתי יד חמה..."

ולא רק מהמדע נביא ראייה, אלא כמה דוגמאות מהתורה ומהחיים: בפרשת חיי שרה קראנו כיצד אברהם שלח את אליעזר להביא אישה ליצחק והשביע אותו להביא אישה משם ולא לחתן את יצחק עם בת המקום, מכנות כנען. ואז אברהם עשה דבר מוזר ביותר: הוא ביקש מאליעזר להניח יד "תחת ירכו", במקום המילה, ולהישבע.

חז"ל מסבירים כי כאשר נשבעים צריך לאחוז חפץ מצווה, כפי שהיה נהוג בימי הסנהדרין שהנשבע היה עושה זאת באחיזת ספר תורה, וחפץ המצווה היחיד שהיה לאברהם אבינו הוא מקום המילה, ולכן ציווה את אליעזר להניח ידו תחת ירכו. וזה בלתי נתפס: המקום הנמוך ביותר הפך להיות קדוש, חפץ מצווה, עד שאפשר לאחוז בו בשעת שבועה כאילו היה זה ספר תורה ותפילין.

והשאלה גדולה: איך מקום המילה הפך להיות מקודש? הרי הברית הייתה ונגמרה? התשובה החסידית מהממת: את ברית המילה קיים אברהם במצוות ה' ולא ביוזמת עצמו, ולכן ניתן לו הכוח לשנות את בשר הגוף, עד שהבשר התעלה והתקדש בקדושה נצחית. (וכבר ידועים דברי הרמב"ם במורה נבוכים כי תכלית הברית היא להפחית התאוה באותו מקום. ומוכח שהמקום עצמו התעלה והתקדש). וכך מספרת הגמרא על דוד המלך שנכנס למרחץ והתעצב שהוא עומד בלא מצווה. עד שנזכר בחותם אות ברית קודש בבשרו. ומוכח שהברית הפכה לבשר מקודש לנצח.

קדושת החומר כוללת לעינינו הגשמיות בעובדה המופלאה הבאה:

7. שמעתי מהרב עדין אבן ישראל, החל מדקה 55: https://www.youtube.com/watch?v=xNZE7tPSCxg&list=PL0qsnZ7fML_CaTOsV8vR; (XcMWG659zRGsi&index=97).

ולזכר את החומר, הן חומרות הגוף האיש והאישה והן חר- מריות העולם בכלל. והנה בפעולת זיכור החומר ישנם ג' שלבים: 1. עבודה בדרך **כיבוש** הגוף, שבטבעו הוא נמשך אחרי תאוות לבו. 2. **זיכור** חומר הגוף על ידי שינוי מידותיו הטבעיים, אלא שהגוף נמשך לכך מצד אור הנשמה המאיר בו, אך הוא עצמו נמשך גם לענייני העולם. 3. **זיכור הגוף בעצמו** עד שהגוף מאיר באור הקדושה.

לפי זה מוכן ההפרש בין שלוש התקופות של אברהם, משה ומשיח: אברהם התחיל את בירור העולם ולכן היה צריך **לחבוש** את חמורו, אך הוא עצמו לא רכב עליו. אצל משה, התחיל להזדכך חומר העולם ולכן הרכיב את **אשתו ובניו** על החמור. אבל עדיין הזיכור היה מצד האור האלוקי ולא התעלה חומר העולם מצד עצמו. ולכן החמור לא היה כלי למשה עצמו. דווקא לעתיד לבוא, חומרות העולם עצמה תשקף את האור האלוקי, ולכן **מלך המשיח עצמו** ירכב על החמור והוא 'עתיד להיגלות עליו'.

ד. כמובן, החומר יכול להתעלות והוא יכול גם להיפך, לסחוף את היהודי מטה. לכן יהודי צריך לנוע כל ימיו בין סור מרע לעשה טוב. להעמיד גבולות בפני הגוף, כפי שחסידים אומרים: "המותר - מיותר". לא כל דבר שמותר לעשות - צריך לעשות. כל אדם צריך לקדש עצמו במותר לו ולקבוע סייגים גם בתוך החלק האפור. כמו שאומרים: "לאכול צריך, להנות לא חייבים...".

הרכיב הציע פעם את מבחן **המותרות**: מה שנצרך לצורך החיים - בוודאי שיהודי חייב בו, אבל כשמגיעים הדברים לידי מותרות והשתקעות בחיי חומר - כאן נדרש להניח גבולות.

רשימות הרבי נא: אחת הבחינות לדעת אם יכול להעלות המאכל או להיפך, שהוא יורד עם המאכל: אם רואה **שמו- כרח** לזה, על פי רוב זה ראייה שיכול להעלותו, משא"כ אם הוא **מותרות**.

החפץ הקדוש בעולם הוא ספר תורה, תפילין ומזוזה. החפצים הללו נושאים בתוכם קדושה עצומה **שמשפיעה באופן ישיר על חיי האנשים סביבם כמו בריאות והצלחה בפרנסה וכו'**. אולם מהם אותם חפצים קדושים? בסך הכל עור של בהמה, שלפני כמה ימים היה חלק מהפרה שצעדה ברפת וקראה מו...

אולם זה הכוח והמשימה של האדם: כשאנו עושים מצוה במקום מסוים, בחפץ מסוים או באחד האיברים בגוף - אנו מרוממים ומקדשים אותו ומאחדים אותו עם הקדושה האלוקית.

בהערה⁸ הובא סיפור מרטיט על התקדשות הגוף.

כעת אפשר לחזור לענייננו: השליחויות היהודיות הגדולות נעשות **עם החמור**. כי היעד הוא החומר עצמו. אברהם אבינו לא השאיר את החמור בבית, אלא התחיל תהליך ארוך בו החמור לומד קדושה. כך מתחילה גאולת מצרים: גאולת החומר השפל של מצרים, וכמובן שהשיא יגיע בגאולה העתידה.

כעת נוכל להבין את שלוש זיכור החומר: אברהם חי בתקופה הראשונה בהיסטוריה, עת היה העולם נמוך ושפל. החומר היה בשיא גסותו והדרך היחידה לשלב אותו בקדושה היה בכוח: "ויחבוש את חמורו". אברהם הודיע לחמור תהיה בשקט ותצטרף אלי לעקדה. לחמור לא הייתה ברירה והוא הכניע את הראש ולא נתקע במקום. וכיון שהחמור כשלעצמו לא התלהב מההליכה, לכן אברהם הניח עליו רק את האש והעצים ואילו הוא והנערים צעדו ברגל.

חלפו 400 שנה של מעשי האבות והגיע זמנו של משה רבנו. מתן תורה עמד בפתח והחומר היה מזוכך יותר וכלי לקדושה. שוב הזמין משה את החמור לצאת לדרך והפעם החמור לא התנגד. כבר לא היו צריכים לחבוש אותו בכוח, אלא צעד בשמחה. וכיון שהחמור עלה דרגה, משה הניח עליו את אשתו ובניו (ולא רק את המזוודות), ועדיין הוא עצמו צעד ברגל. ואילו משיח צדקנו מהרה יגלה יבוא אחרי 3000 שנה של אתכפיא ואתהפכא, של רגעי גבורה הרואיים בהם יהודים שילבו את הגוף ושלטו בו, ולכן החמור עצמו יהיה "חמורו של משיח": בעצם מהותו הוא יבטא את ייעודו האלוקי ולכן משיח צדקנו עצמו יבוא רוכב על החמור.

לקו"ש שם/19 ואילך: 'חמור' רומז על חומר הגוף וחר- מריות העולם בכלל, ותכלית בריאת העולם היא לשבור

8. השנה היא תרע"ח, 1918. רוסייה קרועה בקרבות עקובים מדם בין ה"אדומים" ל"לבנים", תומכי המהפכה הקומוניסטית מול נאמני הצאר שהופל מכיסא. היציאה לרחוב הייתה סכנת נפשות, כל דבר זז שימש מטרה לירי וקל וחומר כשהיה מדובר ביהודי עם זקן ופאות.

בישיבת חב"ד בחרסון, אוקראינה, שהה באותם ימים חסיד גיגול בשם רבי יצחק הורביץ, ר' יצחק המתמיד'. הוא היה יהודי נשגב, מחמיר עצום בענייני הלכה ובמיוחד בכל הקשור להכנסת אוכל לפיו. בעיר חרסון היו שני אופיים יהודיים יראי שמים, אך רבי יצחק הקפיד לאכול רק ממאפים של אחד מהם, הוא נתפס בעיניו כאדם ירא שמים יותר, אף שהאופה השני היה גם ירא בתכלית.

באותו יום הביאו לחם מהאופה השני ורבי איצ'ה התעקש לא להכניס גרם לפיו. הוא התענה כל היום וגם ביום שלמחרת, אך ביום השלישי הוא הרגיש שכוחותיו עוזבים אותו. הוא קרא לתלמיד צעיר בשם שמחה גורודצקי וביקש לצאת לרחוב ולהביא לחם מהאופה הראשון. הנער התכוון לצאת, אך משפיע הישיבה עצר את הנער בדלת. זאת הייתה כניסה לתוך שדה קרב ממש. שוב קרא רבי יצחק לתלמיד והתחנן להביא לו לחם, אך המשפיע עצר את הנער בכניסה, אפשר היה לשמוע את הדי היריות אל תוך האולם.

המשפיע קרא לנער ואמר כי אין ברירה וחייבים להערים על ר' איצע: תרד למטבח הישיבה ותביא כיכר של האופה השני ותגיש אותו. גם האופה הזה הוא ירא שמים בתכלית ובוודאי בשעת דחק כזו אפשר לסמוך עליו. הנער ירד למטה, התעכב במטבח וחזר עם כיכר הלחם כאילו בא מהרחוב. רבי יצחק ביקש לוודא שהוא הלך אל האופה הראשון, והנער השיב: כן. רבי יצחק בחן את הלחם מכל צדדיו ושאל שוב: אתה בטוח שהלכת אל האופה עליו דיברתי? והנער בלע את רוקו והשיב בחיוב. רבי יצחק הניח את הלחם ופנה ליטול את הידיים. כמובן, גם נטילת הידיים לא הייתה דבר פשוט. הוא בדק את הידיים והציפורניים וניגב את הספל מכל צדדיו, אבל עד שהירים את הספל אל הברז, הוא נפל ארצה באפיסת כוחות מתעלף.

רבי יצחק לא אכל מהלחם, כי **הגוף התעדרן במידה כזו שדחה מאפה שלא עמד בסטנדרטים ההלכתיים שלו**.

חלקית בלבד. אין לנו את היכולת לחזות בפלא המפליא לעשות של קדושת החומר. הייעוד של תחיית המתים הוא שסוף-סוף יתבהר שורשו הרוחני של הגוף ויתגלה לעינינו עוצמתו הרוחנית וגודל ההארות ששתלנו במעשה המצוות בגלות, ובקרוב ממש.

נסיים ברעיון גאולתי כהכנה לביאת המשיח לה מצפים בכל רגע: בין גדולי ישראל ניטשת מחלוקת ידועה בנוגע לייעוד הסופי של העולם הזה. הרמב"ם סובר כי אמנם הצדיקים יקומו לתחייה לזמן קצר, אבל התכלית הסופית היא לחזור לעולם הנשמות. הרמב"ן חולק וסובר כי התכלית הסופית היא חזרת הנשמה לגוף וחיים נצחיים כאן על פני האדמה.

כמובן, דעתו של הרמב"ן תמוהה ביותר: מה התכלית לשוב לכאן? עד שהנשמה השתחררה מהגוף החומרי והגס, לשם מה להשיב אותה לכאן לחיי נצח? התשובה החסידית היא (ראו אגרות הרבי מלובאוויטש ח"ב/סז-סט) כי תחיית המתים היא תכלית וכוונת הכול.

כל מעשה מצווה מקשר את הרוח עם החומר, ואולם כיום הצלחתנו

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneur.co.il